

Läkaköha

Mis on läkaköha?

Läkaköha on äge hingamisteede nakkushaigus, mida iseloomustavad pikka aega, nädalaid ja isegi kuid kestvad köhahood. Läkaköha kutsutakse ka 100päeva köhaks. Läkaköha on eriti ohtlik imikutele, enamus surmajuhte on alla 3kuu vanuste imikute hulgas. Läkaköha võib olla imikute äkksurma üheks põhjuseks; selle tüsistusteks on kopsupõletik, krambisündroom ja entsefalopaatia. Enne läkaköha vastu vaksineerimise alustamist oli väikelaste suremus läkaköhasse ca 1%. Laste vaksineerimine on vähendanud läkaköhasse haigestumist ligikaudu 150 korda.

Mis tekitab läkaköha?

Läkaköha tekitajaks on kurgus ja ninaneelus paljunev bakter *Bordetella pertussis*.

Kuidas läkaköha tekitaja levib?

Läkaköha tekitaja levib inimeselt inimesele piisknakkusena. Haigustekitaja *Bordetella pertussis* levib ainult inimeste hulgas. Läkaköha on väga kergesti nakkav haiguse varajases staadiumis ja esimese kahe haigusnädala jooksul, mil nakatuvad kuni 90% läkaköha vastu vaksineerimata haigega kokkupuutunud inimestest. Haiguse inkubatsiooniperiood on keskmiselt 7-10 päeva, ulatudes 5 kuni 21 päevani.

Millised on läkaköha haigusnähud?

Esimesed haigusnähud on sarnased külmetushaigusele – nohu, aevastamine, väike palavik, kurguvalu ja kerge köha. Köha muutub järk-järgult tugevamaks, ühe-kahe nädala pärast kujuneb välja aeglaselt intensiivistuv, läkaköhale iseloomulik hootine köha. Väikelastele on tüüpiline köhahoo lõpus vilinaga sissehingamine, köhahoog võib lõppeda ka oksendamisega. Köhahood esinevad sageli öösi. Läkaköha vastu vaksineeritud lastel ja täiskasvanutel on haiguse kulg kergem ja sageli ebatüüpiline.

Kuidas diagnoositakse läkaköha?

Vaksineerimata lastel on vereanalüüsis tüüpiliseks leiuks tugev leukotsütoos, samas kui C-reaktiivne valk ja settereaktsioon on normaalsed. Haiguse varajases staadiumis võib tuvastada haigustekitaja ninaneelust võetud proovist. Rohkem kui kuu aega köhinud patsientide diagnoos kinnitatakse ELISA meetodiga. Arvestades läkaköhale tüüpilist haiguspilti, võib diagnoosini jõuda ka kaudselt, köhivate kontaktsete isikute uurimisega.

Kuidas hoiduda haigestumisest?

Läkaköha läbipõdemise järgne immuunsus ei ole eluaegne ja läkaköha võib elu jooksul põdeda rohkem kui üks kord. Ka läkaköha vaksineerimise järgselt tekkinud immuunsus ei ole eluaegne. Läkaköha vastu hakati Eestis lapsi vaksineerima 1957. aastal, millele järgnes oluline haigestumise langus. Läkaköha vaktsiini manustatakse koos difteeria ja teetanuse vaktsiiniga, mille esimene doos tehakse 3kuuselt. Vaktsiini manustamise järel kulub 2 nädalat immuunsuse väljakujunemiseks. Immuniseerimiskava kohaselt manustatakse kokku viis vaktsiinidoosi, neist viimane 6-7 eluaasta vanuses.

Kuidas tõkestada läkaköha levikut?

Oluline on laste õigeaegne vaktsineerimine ja kergekäelise immuniseerimisest keeldumise või selle edasilükkamise vältimine. Läkaköha leviku piiramiseks tuleb vältida haigega otsekontakte ja mitte lubada lasteaeda, kooli jm nakkusohtlikul perioodil 21 päeva jooksul või siis vähemalt 5-päevase ravikuuri jooksul. Ravi määrab arst. Alla 7-aastased lähikontaktid, kes pole saanud 4 vaktsiinidoosi või sellest on möödas enam kui 3 aastat, tuleb vaktsineerida nii kiiresti kui võimalik. Kõikide diagnoositud läkaköha juhtude kohta teavitavad arstid Terviseametit.

Esinemine Eestis

Enne vaktsineerimise alustamist oli haigestumine läkaköhasse Eestis üle 100 juhu 100 000 elaniku kohta aastas, mis langes 3,8 haigusjuhuni aastatel 1972.-1981.; viimane surmajuht registreeriti Eestis 2007. aastal (ühekuune vaktsineerimata laps perekonnast, kus varem haigestusid kaks perekonnaliiget). Viimastel aastatel on jälle suurenenud läkaköhasse haigestumine, 2008. aastal registreeriti 36,2 juhtu ja 2009. aastal 46,9 juhtu 100 000 elaniku kohta. Üle 15aastaste ja täiskasvanute osakaal haigestunute hulgas on suurenenud 40%ni.